

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשע"ה, 2015
מספר השאלון: 220,022115

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק א)

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק I – פרק ראשון – (30x1) – 30 נקודות

פרק שני – (30x1) – 30 נקודות

חלק II – פרק שלישי או פרק רביעי – (20x2) – 40 נקודות

נבחנים אקסטרניים יענו רק
על פרק שלישי – בית שני

סה"כ – 100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על חלק I, ולא על חלק II.
במקום חלק II יענו תלמידים אלה על שלוש שאלות נוספות בנושא לאומיות,
המופיעות בדף נפרד שיחולק להם. שאלות אלה מיועדות אך ורק להם.

(13 $\frac{1}{3}$ x 3) – 40 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

חלק I – לאומיות

בחלק זה שני פרקים. עליך לענות על שתי שאלות:
על שאלה אחת מהפרק הראשון ועל שאלה אחת מהפרק השני.

פרק ראשון – קטעי מקור (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. ראשית היישוב הציוני בארץ-ישראל

א. הסבר שלוש סיבות לעליית יהודים לארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה.

(12 נקודות)

ב. על פי הקטע שלפניך, הסבר את הביקורת של אחד-העם על הסיוע של הברון רוטשילד למושבות בארץ-ישראל.

על פי מה שלמדת, הצג טענה אחת בעד סיוע זה. (18 נקודות)

"... יותר ממאה איכרים נמצאים בזכרון יעקב ובהם רק אחד הראוי לשם זה באמת, בהיות לו גם אדמה, גם בהמות וכלי עבודה, והוא חורש וזורע וקוצר וחי בעבודתו בלי תמיכה. כל שאר ה"איכרים" אין להם כמעט שום יחס לאדמה, [הם רק] יושבים ומסתכלים בכרמים ובשאר הנטיעות שהפקידות נוטעת. אין להם לא בהמות ולא כלי עבודה והכל נעשה על ידי הפקידות: על ידי פועליה, בהמותיה ובהשגחת פקידיה שמספרם גדל באופן שלא יאומן... הדבר עלה לפקידות ביותר מעשרה מיליון פרנק, ולבני המושבה עצמם - בעשרים שנות עבדות ושפלות, ובאובדן כוחותיהם המוסריים וכישרונם לעבודה בריאה.

(מעובד על פי כתבי אחד-העם, בתוך ש' קולת [עורכת])

הרעיון הציוני והקמת מדינת ישראל, הוצאת מעלות, תשמ"ה, כרך א', עמ' 122)

2. התנועה הציונית כתנועה לאומית

- א. התנועות הלאומיות פעלו לפיתוח התודעה הלאומית. הסבר את החשיבות של פעילות זו, על פי מה שלמדת. הצג שלוש דוגמאות מהאיור שלפניך שבהן באה לידי ביטוי פעילות לפיתוח התודעה הציונית. (15 נקודות)

(איור מאת משה ליליין, מהגטו לציון, מתוך הארכיון של בצלאל.)

- ב. בחר באחת מן המדינות שהרצל פנה אליהן.

מדוע פנה הרצל למדינה זו?

מה הוא ביקש ממנה, ומה הציע לה?

(15 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

פרק שני (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 3-4.

3. הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות ולצמיחת התנועה הציונית

- א.** הסבר שניים מן הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות במאה התשע-עשרה. (15 נקודות)
- ב.** הסבר גורם ייחודי אחד שהשפיע על צמיחת הציונות כתנועה לאומית, והצג שניים מן הקשיים הייחודיים של התנועה הציונית בראשית דרכה. (15 נקודות)

4. התפתחות התנועות הלאומיות והתפתחות התנועה הציונית

- א.** בחר בתנועה לאומית שפעלה באחת מן הארצות: יוון, פולין, איטליה, גרמניה. הסבר שני קשיים במאבק של תנועה זו, והצג את תוצאות המאבק. (15 נקודות)
- ב.** הוויכוח בנוגע לחברה הרצויה במדינה שתקום הוא אופייני לתנועות לאומיות. הצג את מאפייני חברת המופת הרצויה בארץ-ישראל על פי שתי גישות בתנועה הציונית. (15 נקודות)

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם לא יענו על חלק II (שאלות 5-13).

במקום חלק II עליהם לענות על שלוש שאלות נוספות בנושא הלאומיות (שאלות 14-18), המופיעות בדף נפרד שיחולק להם.

חלק II

בחלק זה שני פרקים.
תלמידים ובוגרים אינטרניים יענו על שתי שאלות מאחד הפרקים:
פרק שלישי – ממדינת מקדש לעם הספר (שאלות 5-7).
או
פרק רביעי – ערים וקהילות בימי הביניים (שאלות 8-13).
נבחנים אקסטרניים יענו על פרק שלישי בלבד.

פרק שלישי – ממדינת מקדש לעם הספר (40 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 5-7 (לכל שאלה – 20 נקודות).

5. הצהרת כורש

- א. הצג את עיקרי התוכן של הצהרת כורש, והסבר שתי סיבות למתן ההצהרה. (10 נקודות)
- ב. המהימנות של הצהרת כורש הייתה מוטלת בספק בקרב היסטוריונים.
הצג שני ספקות בנוגע למהימנות של הצהרה זו, והסבר כיצד סייעה "כתובת הגליל" להסיר ספקות אלה. (10 נקודות)

6. בית המקדש

- א. הסבר שני גורמים שערכו את בניית בית המקדש בתקופת שיבת ציון:
גורם אחד שקשור לחברה היהודית, וגורם אחד שקשור לחברה הסובבת. (10 נקודות)
- ב. הסבר את החשיבות של בית המקדש בחיי העם היהודי בתקופה הפרסית בשני תחומים – בתחום הדתי ובתחום הכלכלי-חברתי. (10 נקודות)

7. השלטון הרומי

- א. הסבר מהי מדיניות השלטון העקיף ("מלך חסות") של רומא, ומדוע בחרו הרומים לנקוט מדיניות זו. (10 נקודות)
- ב. הסבר את התפקידים של הנציבים הרומיים בארץ-ישראל. הצג אחת מן הפעולות של הנציבים, שבעקבותיה הידרדרו היחסים בין האוכלוסייה היהודית לבין השלטון הרומי. (10 נקודות)

שם לב: פרק זה מיועד לתלמידים ולבוגרים אינטרניים בלבד.

פרק רביעי — ערים וקהילות בימי הביניים (40 נקודות)

ענה על שתי שאלות בנושא שלמדת: בגדד או פראג (לכל שאלה — 20 נקודות).

עיר מדגימה — בגדד

ענה על שתיים מהשאלות 8-10.

8. מעמד יחידים וקבוצות בח'ליפות המוסלמית ובעיר הנוצרית

א. ליהודים בח'ליפות המוסלמית היה מעמד משפטי של "בני חסות". הסבר יתרון אחד

ו**חיסרון** אחד ליהודים שנבעו ממעמד זה. (10 נקודות)

ב. הסבר את המושג "אזרח חופשי".

הצג זכות אחת ש**ניתנה** לנשים בעיר הנוצרית וזכות אחת ש**נמנעה** מהן.

(10 נקודות)

9. בגדד — מרכז תרבותי מוסלמי ויהודי

א. הסבר שני גורמים שסייעו לפריחת התרבות והמדע בבגדד, והצג שתי דוגמאות לפריחה זו.

(12 נקודות)

ב. בחר באחד הספרים שכתב הרס"ג. באיזה תחום עוסק הספר שבחרת? הסבר את

מטרת כתיבתו. (8 נקודות)

10. מוסדות ההנהגה בבגדד

א. הצג שניים ממוסדות השיפוט, הפיקוח והאכיפה בבגדד, והסבר כיצד תרם כל אחד מהם

לניהול התקין של חיי היום-יום בעיר. (12 נקודות)

ב. הקהילות היהודיות בעולם המוסלמי היו נתונות למרותן של הישיבות הגדולות סורא

ופומבדיא (היו כפופות להן). הצג שתי דוגמאות לכפיפות זו. (8 נקודות)

עיר מדגימה — פראג

ענה על שתיים מהשאלות 11-13.

11. מעמד יחידים וקבוצות בח'ליפות המוסלמית ובעיר הנוצרית

- א. ליהודים בח'ליפות המוסלמית היה מעמד משפטי של "בני חסות". הסבר יתרון אחד וחיסרון אחד ליהודים שנבעו ממעמד זה. (10 נקודות)
- ב. הסבר את המושג "אזרח חופשי".
הצג זכות אחת שניתנה לנשים בעיר הנוצרית וזכות אחת שנמנעה מהן.
(10 נקודות)

12. פראג — כלכלה

- א. הבא שתי דוגמאות להיותה של פראג מרכז כלכלי במאה השש־עשרה. (8 נקודות)
- ב. הסבר כיצד נוצר מעמד "יהודי החצר" בממלכת בוהמיה.
הצג שתי דוגמאות לתרומה של מרדכי מייזל לקהילה היהודית בפראג.
(12 נקודות)

13. השלטון בפראג ויחסו ליהודים

- א. הסבר מדוע נהפכה פראג למרכז מדיני במאה השש־עשרה. (8 נקודות)
- ב. הצג שני צעדים שנקט השלטון במאה השש־עשרה כלפי היהודים בפראג, והסבר מדוע נקט השלטון כל אחד מן הצעדים האלה. (12 נקודות)

בהצלחה!

שים לב!

שאלות 14-18 מיועדות אך ורק לתלמידים שאושר להם

מבחן מותאם.

(מדבקה סגולה)

שאלות 14-18 הן בנושא **לאומיות**. ענה על שלוש מהשאלות האלה.

(לכל שאלה – $13\frac{1}{3}$ נקודות; סה"כ – 40 נקודות)

14. הצג שלושה שינויים שיצרה תופעת הלאומיות המודרנית בסוף המאה התשע-עשרה ובתחילת המאה העשרים: שני שינויים **במפה** המדינית של אירופה, ושינוי **אחד** בחברה האירופית.
15. על פי ספרו של הרצל "מדינת היהודים", הסבר מהי הבעיה של העם היהודי בגולה, ומהו פתרונו.
16. הסבר מה היו המטרות של הקמת ארגון "השומר", והצג את פעולותיו.
17. מה הייתה העמדה של מנהיגי התנועה הציונית כלפי הצדדים הלוחמים בזמן מלחמת העולם הראשונה? הסבר מדוע הם החליטו לנקוט עמדה זו.
18. הצג את תוכנה של הצהרת בלפור, והסבר שני קשיים שנובעים מנוסח הצהרה.

בהצלחה!